

เทศน์เช้า วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันแรงงาน เห็นไหม แรงงานเขาต้องทำงาน นี่คนโลกมันคิดได้แค่นี้ วันแรงงานคือ การลงทุนลงแรงของเราใช่ไหม? วันแรงงาน นี่ถ้าโลกเขาทำมาหากิน แรงงานไง แรงงานของ กาย ถ้าแรงงานของใจ พระนี่ เขาว่าทั่วไปนะพระนี่เอาเปรียบสังคม พระนี่อยู่เฉยๆ มีแต่คนเอามา ให้อะไรที่วัด นี่ใจสิ่งที่เขาจะให้มันก็ต้องเขาหลงใจใช่ไหม? พระนี่ทำงานหนักกว่าโยมหลายเท่า เวลา หลวงปู่ฝั้นบอก เห็นไหม

“พวกเรานี้หายใจทิ้งเปล่าๆ หายใจเข้าและหายใจออกทิ้งเปล่าๆ”

เวลาเราทำงานเราเหนื่อยเราหอบเลย หายใจด้วยความรุนแรงเลย แต่เวลาพระนั่งกำหนด ลมหายใจ การกำหนดเฉยๆ งานที่ทำยากที่สุดนะ งานอาบเหงื่อต่างน้ำ งานลงไปแบกหามว่า ยากๆ นี่ทำง่ายๆ งานให้นั่งเฉยๆ นั่งให้สงบ เอาใจไว้ในอำนาจของเราทำยากที่สุด เวลาเดิน จงกรม นั่งสมาธิภาวนา เราเดินโดยการเคลื่อนไหวตลอดเวลาเพื่อให้ใจหยุดนิ่ง การเอาใจหยุด นิ่งยากกว่าทำงานทางโลกหลายร้อยเท่า แต่เขาว่าพระนี่ไม่ทำงาน พระเอาเปรียบสังคม

พระนะเอาหัวใจเอาไว้ได้ ถ้าใจหยุดนิ่งไม่ได้นะ เวลาอยู่นี้ กินอิมนอนอุ่นขนาดไหนนะ กิเลสมันยังมีมาก ถ้าเราอดนอนผ่อนอาหารนะ ดูการอยู่การกินสิ สัตว์ สัตว์มันกินพืช สัตว์มัน กินเนื้อ สัตว์กินพืชกับสัตว์กินเนื้อมันก็ต่างกันนะ ความดำรงชีวิตของเขาต้องต่างกัน สัตว์กินพืช สัตว์กินเนื้อ เห็นไหม

แต่เวลามนุษย์เรา วัฒนธรรมของแต่ละพื้นถิ่นอาหารการกินของเขาไม่เหมือนกันนะ แต่ เวลาเราไปนะ เราไปเห็นเขามีความเป็นสุขของเขา เขาอยู่ของเขา เราไปมองเขาว่าแล้วหลัง นี่ ความเป็นอยู่ของเขาแล้วหลัง ต้องให้ทันสมัย ทันสมัยก็ต้องกินอาหารตามสั่ง กินอาหารให้เราได้ ตามความพอใจ เราเอาทุกข์มาใส่ตัวโดยไม่รู้สึกรู้สึกละเลย

ความเป็นอยู่ของเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“มนุษย์กินเพื่อคาม กินเพื่อเกียรติ กินเพื่อศักดิ์ศรี”

ภิกษุเรากินเพื่อดำรงชีวิต เพราะความเห็นภัยในวัฏฏะ เห็นภัยในวัฏฏะเพราะการเกิดและการตาย สัตว์กินพืชหรือสัตว์กินเนื้อมันก็ต้องเกิดต้องตายเหมือนกัน แล้วมันก็ทุกข์เหมือนกันนะ การดำรงชีวิตของเขา นี่เวลาเขามาถามปัญหาใจ บอกว่านี่ต้องถือศีล ๕ การถือศีล ๕ เป็นมนุษย์สมบัติ คนจะมากินนี่นะถ้าถือศีล ๕ ขนาดถือศีล ๕ มา เห็นไหม คนอายุสั้น คนอายุยืน มันมาจากไหนล่ะ? มันมาจากการกระทำนะ มันมาจากการกระทำ มาจากการปลูกฝังของเรา

คนเราเกิดมามีโรคภัยไข้เจ็บ บางคนเกิดมาไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเลย ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ ความประเสริฐมันความปกติของใจ ใจมันระสมมา นี่พูดถึงกรรมนะ กรรมสิ่งทีระสมมาให้มีการเวียนตายเวียนเกิด แต่ในปัจจุบันเวลาเราเกิดขึ้นมา เห็นไหม ถึงว่าถือศีล ๕ นี้มนุษย์สมบัติ แล้วสัตว์กินเนื้อมันจะถือศีล ๕ ได้อย่างไร? สัตว์กินเนื้อมันก็ไม่มีโอกาสนะสิ แต่สัตว์กินเนื้อนะ ทำไมเขาถึงเกิดเป็นสัตว์กินเนื้อล่ะ?

อย่างพวกเสือ พวกสัตว์นี้เขาต้องกินเนื้อของเขา สัตว์กินเนื้อเขาต้องคิดศีลตลอดเวลา การคิดศีลมันคิดศีลเพื่อดำรงชีวิตของเขา ความดำรงชีวิตของเขานะ เขาทำชื้อสัตย์ ชื้อตรงในชีวิตของเขา เขาหาอยู่หาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของเขานะ มันจะคิดศีล แต่คุณงามความดีของเขา เขาเป็นผู้นำ เขารักครอบครัวของเขา เขารักฝูงของเขา นี่คุณงามความดีของเขาก็มี สิ่งต่างๆ สิ่งนี้ก็มีเห็นไหม มนุษย์เรานี้ว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“มนุสฺสติรจฺจนาโน กายเป็นมนุษย์ ใจเป็นสัตว์ มนุสฺสเทโว กายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นเทวดา”

นี่ใจเป็นมนุษย์ ร่างกายเป็นมนุษย์ เราเห็นกันแต่เรื่องของร่างกายว่ามนุษย์คือมนุษย์ใจ แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชำแรกเข้าไปในหัวใจนะ มนุสฺสเทโว ใจเป็นเทวดา ใจประเสริฐ ใจเป็นผู้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจต่างๆ นี่สิ่งต่างๆ มันอยู่ที่ความรู้สึกใจ ถ้าความรู้สึกอันนี้มันพัฒนาได้ ถ้ามันพัฒนา นี่ที่ว่าพระผู้ประเสริฐๆ ตรงนี้ใจ ประเสริฐตรงที่ว่าเอาหัวใจของเราไว้ในอำนาจของเรา

ความสุขที่โถมหากันนี่นะ ความสุขอย่างนี้มันเป็นความสุขของกิเลสมันขับไส ไล่สิ่งใดมาแล้วมันจะมีความสุข ไล่สิ่งใดมาแล้วมีความสุข นี่มันเป็นอดีตไป เป็นอนาคต หวังอนาคตว่า

อนาคตจะเป็นความสุข ถ้าครอบครัวสมบูรณ์แล้วจะเป็นความสุข ถ้าต่างๆ จะเป็นความสุข
ความสุขของเรา เราหวังอนาคตของเราไปเรื่อยๆ แล้วมันมีความสุขไหม? แต่ถ้าเราเข้าใจชีวิต
ของเราละ มันจะเข้าใจแล้วมันมีความสุข ไม่ตื่นเต้นไปกับเขา

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้มีการตายเป็นที่สุด”

วันแรงงาน งานของโลก งานหาปัจจัยเครื่องอาศัย เราต้องหา ต้องอยู่ ต้องกินนะ นีมนุษย์
มีคุณค่าอยู่ที่ผลของงาน การทำงานประสบความสำเร็จนี้มันมีความสุข มีความพอใจ มีศักดิ์ศรี มีความ
องอาจกล้าหาญ เพราะเราทำของเราได้ เราเสมอกัน เราอยู่กับโลก เรายืนในสังคมได้ สิ่งนี้มัน
เสมอกันโดยโลกใจ แต่หัวใจว่าเหว เห็นใหม่ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก

“ในสโมสรสันนิบาตทุกดวงใจว่าเหว”

ว่าเหวเพราะอะไร? เพราะเราพลัดพรากออกจากสมาคมนั้นไป จิตใจเรามันต้องพลัด
พราก จิตใจเรามันเหงา มันว่าเหว แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เราจะเอาหัวใจเราไว้ในอำนาจของ
เรา เห็นใหม่ หัวใจอึดเต็ม หัวใจอึดเต็มคือมันไม่พร่อง มันไม่ว่าไม่เหว ถ้าหัวใจอึดเต็มมันอึด
เต็มเพราะอะไร? เพราะมันมีปัญหา

นี่ถ้าเรามีปัญญานะหาตัวตนให้เจอ หาตัวตนให้เจอ เห็นใหม่ ถ้ามันกำหนดพุทโธไม่ได้
มันก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาตรีกในธรรม ตรีกในเรื่องต่างๆ นี่ปัญญา
มันตรีก พอมันตรีกในธรรมมันตรีกเข้ามาตัวมันเองไง นี่มันจะจมใจให้เต็มเพราะมันตรีกใน
สภาวะธรรม พอตริกสภาวะธรรม เห็นใหม่ ชีวิตเป็นอย่างนี้ ความเป็นไปของโลกเป็นอย่างนี้ นี่สิ่ง
ที่เป็นไปเป็นอย่างนี้ แล้วเราเกิดมาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนถึงการเกิดและการตาย

การเกิดและการตายนะ เพราะชาติปี ทุกขา ทุกข์ อริยสัจ นี่ชาติปี ทุกขา มีชาติ มีความเกิด
ถึงได้เป็นทุกข์ แต่เราไปบอกว่าจิตใจนี้เป็นทุกข์ ถ้ามีการเกิด มีภวาสวะ มีผู้รับรู้ มีผู้เป็นเจ้าของ
มีผู้รับผิดชอบ นั่นเป็นความทุกข์ แล้วถ้าไม่เกิดมันทุกข์ไหม? ไม่เกิดมันก็ทุกข์เพราะอะไร?
เพราะไม่เกิดมันก็เป็นสถานะของจิตปฏิสนธิจิต มันมีของมันอยู่แล้ว มันก็ทุกข์ในสถานะของจิต
ปฏิสนธิจิต มันทุกข์ในสถานะของเทวดา อินทร์ พรหม เพราะมันเวียนตายเวียนเกิดตามวาระใน
วัฏฏะ มันทุกข์ทั้งนั้นแหละ

ถ้ามันทุกข์ เห็นใหม่ สิ่งของมันทุกข์ ทุกข์นี้ชาติปี ทุกขา การเกิดมีความทุกข์อย่างยิ่ง แต่ความทุกข์นี้เกิดมาแล้วเราหาสถานะ หาปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิตไป ในเมื่อมันเกิดมาแล้วชีวิตมันต้องมีอาหารเป็นเครื่องดำรงชีวิตของมัน มันมีปัจจัยเครื่องอาศัยนะ แต่เวลาเราจะชำระล้างมัน เห็นใหม่ ชำระล้างมันเพื่อแรงงานของใจ แรงงานของใจนะ กิจจัญญา ถ้ามันมีกิจของมันนะ มีการกระทำของมัน นี่เราไม่มีการกระทำ เราไปตามกระแส ไปตามสามัญญสำนึก

สามัญญสำนึกของมนุษย์ เห็นใหม่ มนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ ขันธ ๕ พลังงานที่มันส่งออกเป็นความคิดธรรมชาติของมัน ธรรมชาติของมันมีพลังงานของมัน มันส่งออก จิต ภาวสวะ ตัวภพ ตัวภพมันมีความสกปรกเพราะมันเป็นภพ มันมีสถานที่ตั้ง ความคิดมันเกิดจากอวิชชา พอมันเกิดจากอวิชชามันไปตรึงในธรรม ตรึงในธรรมมันก็ส่งไปธรรมชาติของมัน แล้วมันอยู่ที่ปลายเหตุ อยู่ที่ปลายเหตุเพราะพลังงานนี้มันส่งออกไปแล้วมันหยุดอยู่ปลายเหตุ

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิมันทวนกระแส มันทวนกระแสเข้าไปหยุดที่ภาวสวะ หยุดที่ภพ เห็นใหม่ ภพนี้เป็นสถานที่ควรแก่การงาน เป็นฐานที่ตั้ง เป็นกรรมฐาน กรรมฐานถ้าไม่มีฐานที่ตั้ง คนทำงานยังต้องมีออฟฟิศใหม่? นักกีฬาต้องมีสนามซ้อมใหม่? คนทำงานเขาต้องมีโต๊ะทำงานนะ แม้แต่ขอทานเขายังต้องมีกะลาของเขานั่งขอทาน เดินขอทาน เขามีฐานที่ตั้งที่ทำงาน

งานคืออะไร? งานคือการกระทำของเขา แล้วนักภavanaเรา นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน เห็นใหม่ สิล สมาธิ ปัญญา ถ้าเข้าไม่ถึงสมาธิ เข้าไม่ถึงฐานที่ตั้ง มันไปแก๊กิเลสกันที่ไหน? เราเป็นหนี้ เราไม่ใช่หนี้เจ้าหนี้ เราเป็นหนี้ เราไปใช้หนี้คนอื่น เราไปให้คนอื่นใช้หนี้แทน หรือเราไปใช้หนี้ผิดบุคคล มันแก๊กิเลสไม่ได้หรอก

การแก๊กิเลสนะ กิเลสมันอยู่ที่ใจ กิเลสมันอยู่ที่เรา กิเลสมันอยู่ที่ใจนะ สุข ทุกข์นี้ ญาติพี่น้องได้ช่วยเหลือเจือจานกันจากข้างนอก ได้ปลอบประโลม โอ้โลมปฎิโลม เจ็บไข้ได้ป่วยก็ช่วยเหลือเจือจานกันด้วยการส่งโรงพยาบาลเท่านั้นแหละ สุข ทุกข์ เจ็บไข้ได้ป่วย ความสุขความทุกข์ในหัวใจ ใจของใครใจของมันนะ แต่เราเกิดมาด้วยสายบุญสายกรรม เกิดเป็นพ่อเป็นแม่ เห็นใหม่ เป็นพระอรหันต์ของลูก พระอรหันต์ของลูกเพราะอยู่ในชายคา

นี่อนันตริยกรรม ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ทำหื้อเลือดคาวให้กับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฆ่าพระอรหันต์ ทำสังฆเภท อนันตริยกรรม กรรมที่รุนแรง นี่พระอรหันต์ของลูก เราเป็นสายบุญ

สายกรรม เราเกิดจากพ่อจากแม่ สิ่งที่เกิดจากพ่อจากแม่นี้สายบุญสายกรรม แล้วในบ้านเรากตัญญูกตเวทิมันเป็นเครื่องแสดงออกนะ

การแสดงออกของคนดี คนดีจากภายนอก ถ้าคนไม่ดีจากภายนอก คนจะทำงานทุกอย่างเขาต้องพร้อมมาจากข้างนอก พร้อมมาจากภษนะ อาหารที่เราจะกินกันนี้เราต้องมีภษนะใส่มัน สิ่งที่เราจะเข้าไปหาหัวใจเราต้องมีสมาธิ ต้องมีสติ ต้องมีปัญญาเข้าไปหา เข้าไปจัดการนะ จัดการกับความเกิดและความตาย ถ้าจัดการความเกิด เห็นไหม นื่องานของพระ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาปัจฉิมโอวาท

“ภิกษุทั้งหลาย เธอจงพิจารณาสังขารด้วยความไม่ประมาทเถิด โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์เลย”

พิจารณาสังขาร สังขารมี ๒ ชนิด สังขารภาษาสมมุติ ภาษาโลก สังขารคือร่างกาย ภาษาธรรมสังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง เห็นไหม ความคิดคือขั้น ๕ กับธาตุ ๔ นี้ให้พิจารณาอย่างนี้ นื่องานของเรา แต่โลกเขาไม่เห็นคุณค่า โลกเห็นว่าทำหน้าที่การงาน ได้เงิน ได้ทอง ได้ปัจจัยเครื่องอาศัย นั่นคืองานของโลก งานสถานะเลี้ยงดำรงชีวิต แต่งานขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า งานของพระ งานรื้อค้นวิภูฏะ งานทำให้มีความสุขแท้จริง

ความสุขที่แท้จริง เห็นไหม ดุสิตประเทศด้อยพัฒนา แต่ความสุขมวลรวมเขามีความสุขของเขา เพราะเขาสงบสุขของเขา แต่โลกพัฒนาแล้วเขาบอกล้ำหลัง ต้องไปพัฒนา พัฒนาให้วิ่งไปในกระแสโลก ให้มีความสุขทุกขัง ให้ตามกระแสโลก เรามีปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าหัวใจมันอึดเต็มนะ นี้ธรรมทวนกระแสกับโลก

โลกวิ่งตามกระแสกันไป กระแสทุนนิยม กระแสกิเลส กระแสปลุกเร้า กระแสให้จับจ่ายใช้สอย กระแสให้เงินทุนหมุนเวียน แต่ประสาของธรรม ความพออยู่พอกิน ความเป็นไปของโลก เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยเท่านั้นแหละ บ้านเรือนจะสร้างมาวิจิตรพิสดารขนาดไหน มันก็เสื่อมสภาพไปเป็นธรรมดา ขนาดตึกเก่า ตึกโบราณ เขาต้องระเบิดทิ้งนะ เขาทำลายทิ้งเลย เขาระเบิดทิ้งเพื่อสร้างตึกใหม่ เห็นไหม

นี่มันไม่มีที่สิ้นสุดหรอก มันจับไม่ได้ แสวงหาความสุขจากทางโลกมันจับไม่ได้ แต่ในเมื่อทางโลกเราอาศัยโลกอยู่ เราต้องอยู่กับโลกได้ แต่เรามีความสุขในศาสนา ในศาสนานะ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สอนให้ใจนี้มีจุดยืน ให้ใจนี้มีที่พึ่งอาศัย ถ้าใจนี้มีที่พึ่งอาศัย ข้างนอกมันก็เป็นแค่อาศัยมัน เห็นไหม แต่เรามีจุดยืนของเรา

นี่แรงงานของใจนะ สัตว์ประเสริฐ เราเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่จะเป็นมนุษย์สติปัญญาโน มนุษสเทโว ใจเราเลือกของเราเอง เราคิดของเราเอง เวลาเราเครียด เวลาเรามีความเร่าร้อนในหัวใจ นั่นละมนุษย์สติปัญญาโน มนุษย์ปรตเลยละ เพราะอะไร? เพราะมันเหยียบย่ำในใจนะ เรารู้ของเราเอง เห็นไหม สิ่งนี้ความลับไม่มีในโลก เราจะรู้ของเราเอง แล้วเราจะแก้ไขของเราเอง แล้ววัตถุหรือเครื่องต่างๆ ในโลกแก้ไขไม่ได้ ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แก้ไขไม่ได้

ถ้าไฟมันลุกไหม้ขึ้นมา ไม่มีน้ำดับไฟไม่ได้ น้ำดับไฟนะ ถ้ามันไม่มีน้ำดับไฟ มันก็จะลุกไหม้จนหมดเชื้อ แล้วมันก็จะดับไปเอง เวลามันทุกข์จนเจ็บใจ เวลามันเครียดขึ้นมาจะมันคิด มันเผาจนหมดเชื้อแล้วมันก็ดับไป ดับชั่วคราว เดี่ยวก็ได้เชื้อใหม่ เพราะมันก็มีความโกรธอีก มันก็มีความไม่พอใจอีก เชื้อมันจะเกิดขึ้นเรื่อยๆ เพราะเชื้อมันเป็นนามธรรม เชื้อมันเป็นความขัดข้องใจ เชื้อมันขัดแย้งอยู่ในใจ มันจะเกิดขึ้นมาตลอด แล้วมันก็จะเผาไปตลอด

ธรรมะเข้าไปชำระตรงนี้ไง ชำระไม่ให้มีเชื้อ เอาตบะธรรมเผาจนมัน จนถึงที่สุดแล้วนะ เห็นไหม ینگานของนักบวช งานของพระ ความสุขที่แท้จริงหาได้จากใจของเรา หาได้จริงๆ แต่ถ้ามันหาไม่ได้ หาไม่เป็น มันยิ่งไปกดดันไว้ มันยิ่งเครียด มันยิ่งทุกข์ แต่การทุกข์ เห็นไหม เขาบอกว่าอยากไม่ได้ ทำไม่ได้ อยากต่างๆ ขึ้นมาเป็นกิเลส มันเป็นมรรคนะ ความอยากมันเป็นธรรมชาติ เหมือนน้ำมันนี่เราเอาไปใช้ในทางอุตสาหกรรมมันจะเป็นประโยชน์ น้ำมันเอาไปเผาเผาบ้านเรือนมันไหม้หมด

ความอยากที่เป็นกิเลสมันก็มี ความอยากที่เป็นมรรคมันก็มี อยากสร้างคุณงามความดี อยากทำคุณงามความดี มันเป็นความอยากเหมือนกัน แต่อยากโดยมีสติ มีสัมปชัญญะ เราเอาน้ำมันไปทำธุรกิจ ไปทำงานอุตสาหกรรม แล้วเราจะได้ผลประโยชน์นั้นมา ความอยากนี่เราต้องบริหารมัน ทำให้มันเป็นมันจะเป็นประโยชน์

เราปฏิเสธความอยากไม่ได้ ปฏิเสธความอยาก ปฏิเสธน้ำมัน ปฏิเสธความอยากแล้วไปทำโดยสามัญญ์สำนึก สักแต่ว่าทำ ครูบาอาจารย์ท่านสอนประจำ ไม่มีสติ ของที่ทำสักแต่ว่า ผลมันเป็นสักแต่ว่า เราปฏิเสธตั้งแต่ต้น ผลมันจะเป็นก้ำกึ่ง มันไม่มีสติ ไม่พร้อม ไม่เป็นความจริง ถ้า

เป็นความจริง เห็นใหม่ อยากก็ให้อยากในเหตุ อยากในการกระทำ แล้วมันเป็นไปเอง ผลมันเกิดขึ้นมาจะเห็นผลของมันเอง

ถ้าอยากมากเกินไปมันจะเครียดแล้วทำไม่ได้ อยากช้อนอยาก สมุทัยช้อนสมุทัย ถ้ามันอยากโดยสามัญสำนึก แล้วเราเอาไปตั้งในเหตุ เหมือนคนร่างกายแข็งแรง เห็นใหม่ ใช้เล่นกีฬา มันเป็นประโยชน์ ร่างกายแข็งแรงแล้วเอาไปทำอย่างอื่นมันก็เสียหาย นี่สิ่งที่ป็นธรรมคือป็นธรรม ถ้าใจเป็นธรรมมันจะเป็นธรรมนะ นี่ฟังธรรม ธรรมตอกย้ำตรงนี้ มันป็นนามธรรมที่เราหาได้ยาก เราเริ่มต้นไม่ถูกใจ สิ่งที่ป็นความคิดแล้วจะเริ่มต้นอย่างไร? แม้แต่วัตถุเป็นหน้าที่การงาน มันยังทำไม่ถูกต้องเลย แล้วสิ่งนี้มันป็นนามธรรม แล้วเราจะเริ่มต้นตรงไหน?

เริ่มต้นโดยตั้งสติ ถ้าเรามีสติเรานึกพุทโธ ใจมันอยู่ที่นั่นแล้ว ใจมันเกาะพุทโธไว้มันมีจุดยืนแล้ว พุทโธ พุทโธ พุทโธ เห็นใหม่ แต่เดิมใจมันคิดฟุ้งซ่านไป ใจมันคิดไปตามอำนาจของมัน คิดเอาแต่เรื่องที่เป็นกิเลส คำว่ากิเลสคือมันคิดเกินเลยกว่าเหตุ แต่ถ้าป็นเรื่องความคิดโดยปกติ หน้าที่การงานไม่ใช่กิเลสหรอก คนเราเกิดมามีหน้าที่การงาน หน้าที่การงานทำโดยปกติอย่างนี้มันป็นธรรม

สิ่งที่ป็นธรรม เห็นใหม่ ถ้าเรากำหนดพุทโธ พุทโธ จิตมันเกาะที่นั่น แล้วจิตมันสงบได้ ถ้าจิตสงบได้จะทิ้งกับความสงบของเรามาก ถ้าใครเคยสงบมันทิ้งมากนะ แต่นี้เราไม่เคยเห็นความสงบ เราเห็นแต่เงา เพราะเราเห็นแต่เงาของจิตไม่เห็นตัวจิต ถ้าเห็นตัวจิตมันสงบมาป็นตัวของมันนะ พอเห็นแต่เงาใช่ใหม่? แล้วเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเปรียบเทียบเอง เหมือนเด็ก เด็กเวลาเขาเล่นกัน เด็กสมัยโบราณนะ เขาเล่นของเขา เห็นใหม่ เขาเอากะดาศมาสมมุติว่าเป็นเงิน แต่ผู้ใหญ่เขาใช้แบงก์ กระดาศเหมือนกันแต่เงินจริงๆ

นี่ความสมมุติของเรา สมมุติว่าเหมือนธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อาการของใจ ใจมันมหัศจรรย์มาก มันสร้างภาพ กิเลส อุปกิเลส ความคิดมันสร้างได้หมดแหละ ว่างๆ ว่างๆ ประสามัน มันคิดได้หมดแหละ นี่มันป็นการลูปคบถ้ำ ไม่ป็นความจริง ถ้าป็นความจริงนะ เราจะสะดุดใจมาก

สะดุดใจของเรา สะเทือนใจของเรา แล้วสะเทือนใจของเรามันสะเทือนกิเลส สะเทือนกิเลสเพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ พอสะเทือนกิเลสเราจะหาช่องทางที่จะเข้าไปต่อสู้อกับมัน มันจะพลิกแพลง มันจะหลบหลีก มันจะทำ กิเลสมันไม่ยอมจำนนหรอก มันพลิกแพลง มันหลบหลีกนะ

กิเลสนี้เอาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาอ้างว่าเป็นธรรมๆ ให้เราเชื่อประจํานะ เพราะคนที่ปฏิบัติจะรู้ เวลามันวิปัสสนาไปแล้วมันปล่อยเป็นตถังคพหาน

คำว่าตถังคพหานคือปหานชั่วคราว มันปล่อยชั่วคราว แล้วเชื่อว่าเป็นความจริง แล้วพอเชื่อว่าเป็นความจริงมันทอดธุระ มันทอดธุระมันนึกว่าเป็นความจริงแล้วนะ แล้วพอมันเสื่อม กิเลสมันหลบตัวอยู่ เวลามันออกมา เห็นใหม่ นี่ที่ว่าจิตเสื่อมๆ คนภาวนาไปมันจะมีอาการจิตเสื่อม ความบังคับให้จิตสงบ ให้เป็นหน้าที่การงานก็แสนยาก แล้วพอปฏิบัติไปมันเป็นคุณงามความดีของเรา เพราะมันตรีกในธรรมมันเป็นคุณงามความดี แต่! แต่มันไม่ถึงที่สุด มันไม่สรุปถึงโครงการ ไม่มีขณะจิต มันไม่สรุปถึงที่สุดนะเป็นอกุปปธรรม

“กุปปธรรม อกุปปธรรม”

กุปปธรรมคือความเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนนิพพานเป็นอนัตตาๆ อนัตตาคือความแปรสภาพ นี่ใจความเจริญแล้วเสื่อมนี่คืออนัตตา ความคิดที่หมุนเวียนนี่คืออนัตตา แต่เราไม่เคยเห็นมันไง แต่เราไปตีความว่าอนัตตาคือความเป็นไปจากข้างนอก แต่ตัวมันเองเป็นอนัตตาแล้วไม่เคยเห็น พอจิตมันวิปัสสนาเข้าไปจับ มันเห็นอนัตตาต่อหน้า มันเห็นต่อหน้า มันซึ่งต่อหน้า

มันเป็นจริงๆ นะ สัพเพ ธัมมา อนัตตา อกุปปธรรมมันพ้นออกไปจากความเป็นอนัตตา มันไม่เป็นอนัตตาหรอก อกุปปธรรมคงที่ไม่ใช่อนัตตา สภาวะธรรมอนัตตา นี่นิพพานๆ นิพพานไม่ใช่อนัตตา นิพพานเป็นนิพพาน ความจริงเป็นความจริง แต่สิ่งที่มันหมุนเวียน มันหมุนเวียนโดยธรรมชาติของมัน เห็นใหม่ นี่มันค้นคว้าแล้วมันมีการกระทำ มันเห็นขึ้นมาเป็นความจริงของเราละ

นี่แรงงานใจ ที่ว่าพระอยู่สุขอยู่สบาย ถ้าพระเป็นลูกศิษย์ตถาคตนะ พุทธชินารส นี่การกระทำทำตามข้อวัตรปฏิบัติ ไม่สบายหรอก มันเอาสบายมาจากไหน? เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านพ้นจากกิเลสไปแล้วนะ ในพระไตรปิฎก เวลาพระอรหันต์เขาทักทายกันนะ

“จะพอทนอยู่ได้ไหม? ทุกข์นี้พอทนอยู่ได้ไหม?”

เขาไม่ได้คิดว่าสบายดีไหม? สบายดีไหม? มันทุกข์ทั้งนั้นแหละ ความจริงมันแปรสภาพหมด ไม่มีอะไรคงที่เลย เรามาอยู่กับสิ่งที่แปรสภาพ อยู่กับความไม่แน่นอน ชีวิตเรากับความไม่แน่นอน นี่มันจะมีความสุขมาจากไหน? สรรพสิ่งนี้ไม่แน่นอนหมด

คูคูอย่างธุรกิจ เห็นไหม กระแสสังคม ธุรกิจมันขึ้นๆ ลงๆ หมด มันไม่แน่นอนทั้งนั้นแหละ เราอยู่กับมัน ความเสี่ยงอยู่กับมัน ทุกอย่างอยู่กับมัน ชีวิตก็อยู่กับมัน เสี่ยงหมดแหละ เป็นความเสี่ยงหมด ไม่มีอะไรแน่นอนเลย ถึงว่า “พอทนอยู่ได้ไหม? ชีวิตนี้พอทนอยู่ได้ไหม?”

“พอทนอยู่ได้ครับ” พอทนอยู่ได้ พอเข้าใจชีวิต แล้วไม่ตื่นเต้นไปกับมัน เห็นไหม นี่สิ่งที่เห็นจริงแล้วมันจะเป็นอย่างนั้น เราเห็นไม่จริงเรากำลังไปหมดแหละ ครูบาอาจารย์ท่านพูดเราก็ตริกไป แล้วก็ตีความไปเป็นประสาเรา เป็นความคิดของเรา เราก็คิดของเราไปนะ นี่ถ้าเราฟังธรรมแล้วเราประพฤติปฏิบัติของเรา สนทนารวมกับครูบาอาจารย์ สิ่งที่ยาบ ละเอียด ละเอียดสุดเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอน ปัญญา มันมีละเอียด ละเอียดสุด มันมีสติ มหาสติ

คำว่าสติ มหาสติ มันต่างกันอย่างไร? เหมือนแบงก์เลย แบงก์ ๕๐๐ กับแบงก์ ๑,๐๐๐ มันต่างกันอย่างไร? แบงก์ ๕๐๐ กับแบงก์ ๑,๐๐๐ คุณค่ามันต่างกันอย่างไร? คำว่าสติกับมหาสติมันต่างกันอย่างไร? เงินเหมือนกัน คุณค่ามันต่างกัน สติกับมหาสติต่างกันมาก แล้วสติอัตโนมัติที่มันหมุนตัวๆ มันยังต่างเข้าไปใหญ่เลย ของที่เป็นอยู่กับเรานั้นหายาบ ละเอียด แล้วปัญญามันหายาบ ละเอียด มันอยู่กับเรานะ แล้วนี่ถ้าเราสนทนารวมกับครูบาอาจารย์ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราจะเข้าใจแล้วจะซึ่งมาก

นี่ที่เรากราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี่กราบจากหัวใจ กราบจากตรงนี้ใจ กราบจากความรู้จริงมันซึ่งใจมาก เอวัง